

נחלת ה' גליון 49 - שבט תשע"ח

וְעַל אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה
וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהַנְּחֻלָּה
לְאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכֹל מִפְּרִיָּהּ
וּלְשִׁבּוֹעַ מִטוֹבָה

וְאָבִיָּא אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ הַפְּרִמָּל לֶאֱכֹל פְּרִיָּהּ וְטוֹבָה (ירמיהו ב, ז)

נחלת ה'

מעניינת דיומא

פרק א: "ושבענו מטובה" - של ארץ ישראל
פרק ב: דבקות נפשית בארץ ישראל
פרק ג: "תכלית דבקות ישראל בארץ ישראל - שהקב"ה יתדבק בה ויתגדל כבודו

דבר העורך

חיבור הנשמה והגוף ע"י פירות ארץ ישראל
מדברי רבותינו
מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים - נחלת ה' (זוה"ק וילא קטו, א).

גליון תורני בעניני ארץ הקודש נחלת ה' - גליון 49 שבט תשע"ח

מעניינת דיומא

ט"ו בשבט

עונג פירות א"י - מדבק בשכינה, ומביא לגילוי היחוד

פרק א - "ושבענו מטובה" - של ארץ ישראל

מתוך כל ה"ארבעה ראשי שנים" שנמנו בתחילת מסכת ראש השנה, איננו מציינים אלא את אחד בתשרי - "יום תחלת מעשיך", ואת ט"ו בשבט - ראש השנה לאילנות.

והדבר מלמדנו על גודל החשיבות של "פירות ארץ ישראל". ונבא לעיין בענין זה:

אנשי כנסת הגדולה תיקנו לנו בברכה תשיעית מתפילת שמונה עשרה: "בִּרְךְ עֲלֵינוּ ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת... וְתֵן טַל וְקֶטֶר לְבִרְכָךָ עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, וְשָׁבְעֵנוּ מִטּוֹבָה... וְכַתֵּב בְּסִידוֹר "אוֹצֵר הַתְּפִילּוֹת" (דף קטו, ט) בפירוש "עיון תפילה":

"הגר"א בשו"ע או"ח סוף סי' רמ"א כתב: "בברכת השנים - 'ושבענו מטובה', וקאי על ארץ ישראל, ולא מטובך" (עכ"ל הג"ח).

ונראה שכן העיקר, שהרי כן אנו אומרים בברכה מעין שלש: "...ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה" (נכטת מה, א) - דהיינו מטוב ארץ ישראל, וכמו כן כאן מטובה של האדמה הנוכרת - "ותן ברכה על פני האדמה" - שהיא אדמת א"י.

[א.ה. עיין מגילה ז', ב: "ומה ראו לומר קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים, דכתיב (יחזקאל לו, ח) 'ואתם קרי ישרא'ל עַנְפֵּקְסָם תַּפְנוּ וְקָרְקַסְם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לְבָאוּ". ומבואר ש"האדמה" המוזכרת בברכת השנים - היא "מרי ישרא'ל".]

ובקיצור מן הברכה הזאת בתפילת הבינונו: "וְיִדְשְׁנֵנוּ בְּנְאוֹת אֶרֶץ צֶדֶק" (נכטת כט, א) - התם בודאי קאי על ארץ ישראל.

[א.ה. וכן הוכיחו הג"ר יחזקאל אברמסקי (יחזון יחזקאל" תנ"ך ותפילה, עמוד ססג) והג"ר אהרן קוטלר זצ"ל ("משנת בני אהרן" עה"ת, פקעת עקב, יא, יב. ד"ה ארץ צדק היא דוק לוהט).]

אכילת פירות א"י - אכילת מצוה

והנה קשה, שהרי שלמה המלך אמר: "ראש ועשר אל תתן לי, הִסְרִיפֵנִי לְקֶסֶם קָסִי. כֵּן אֶשְׁבַּע וְכִסְפִּי וְאֶמְרָתִי מִי ה'..." (משלי ל, ח). וכאן אנשי כנסת הגדולה עושים כזה עסק גדול משיבוע והתדשנות מטוב פירותיה של ארץ ישראל, ומתקנים להתפלל "וְשָׁבְעֵנוּ מִטּוֹבָה" - "וְיִדְשְׁנֵנוּ בְּנְאוֹת אֶרֶץ צֶדֶק".

מכאן אנו רואים שאכילת "פירות ארץ ישראל" היא "אכילת מצוה" - שישבעו ויתענגו מטובה, כמו "עונג שבת" [א"י היא בחינת שבת ממש" (כמ"ד וואלי ידמינו עמ"י תז; ואלה גליון 42 "מעניינת הפקעה").]

וכמש"כ החתם סופר (סוף מסכת חולין): "ארץ זבת חלב ודבש" - סופי תיבות אותיות "שבת", כי בכל מאכליה קדושה כמו סעודת שבת" (וכאמ"ל).

ואכן ישנו פסוק מפורש שבו מבואר שמצוה להתענג על ארץ ישראל - וכמש"כ (ישעיהו סב, ה) "כי יבעל פחור פתולה יבעלוף בנפך" - ומבאר האלשיך הקדוש: "יבעלוף בניך. שיכונו אל ההנאה הבאה להם ממך כי רבה היא, כמפורסם בדברי הנביאים וברז"ל" (וכן הוא עפ"י זילוף הג"ח). הטעם

ג, יח). כלומר: נאמרה כאן מצוה על ההנאה מא"י, הן הנאה רוחנית מזיו השכינה הבוקע דרך א"י, שהרי "הארץ הנבחרת איהי גופא דשכינתא ממש" (כמ"ד וואלי, נכטת, ח"ב, עמוד טכא). והן הנאה גשמית מהפירות שהארץ מוציאה.

◆◆◆

תכלית "כיבוש ארץ ישראל" - לקיים מצות עונג פירותיה

ויתירה מכך, בברכת מעין שלש אנחנו אומרים: "...וְעַל אֶרֶץ קְדֵמָה טוֹבָה וְרַחֲבָה וְרַחֲבָה וְרַחֲבָה לְאֲבוֹתֵינוּ - [בכדי] לְאָכֹל מִפְרֵיהָ וּלְשָׁבֹעַ מִטּוֹבָה".

ומשמע, שלא זו בלבד ש"אכילת פירות א"י" - היא "אכילת מצוה", אלא אף זו, שהיא התכלית העיקרית שלמענה הקב"ה נתן לנו את ארץ ישראל.

וכן מפורש בבבא (ויקרא ז, ז): "וְאָבִיָא אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ הַכְּרָמַל - [בכדי] לְאָכֹל פְּרִיָהּ וְטוֹבָה". וביאר המלבי"ם: "והיתה תכלית ההנאה שני דברים: א] לאכול פריה לשבוע מטוב הגשמי, ב] לאכול טובה, באשר היא ארץ מוכנת להשיג בה הטוב האמתי והאושר הנפשי".

וכן בנחמיה (ט, לו) "וְהָאֶרֶץ אֲשֶׁר נְתַתָּה לְאֲבוֹתֵינוּ - [בכדי] לְאָכֹל אֶת פְּרִיָהּ וְאֶת טוֹבָהּ". וכן מבואר בלשון החת"ס (סוף מלושי חולין מהדוק, טוה"א כמסכת): "...וכי למגן [= לחינם] נתן לנו ארץ חמדה טובה? אלא שנאכל ונשבוע מטובה".

◆◆◆

"נִבְרָא אֶת הָאָרֶץ כִּי נַעֲמָה" - שעושה פירות

"וַיֵּשֶׁת שָׁמַיָא לְשָׁמַיָא" - עול כיבוש ארץ ישראל

וכן רואים בברכה שבידך יעקב אבינו את יששכר (נכטת מט, טו. ותמוס לונקלס): "נִבְרָא מְנַתָּה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נַעֲמָה" - וחזא חולקא ארי טב, וית ארעא ארי מעבדא

דבר העורך

הגר"א כותב (ספר יליכה פרק ה מסנה י) ש"ב חושים ישנם באדם כנגד י"ב חדשי השנה, שיחה בניסן - סיפור יציאת מצרים, והגדת לבנך וכל המרבה וכו' ... ראיה בסיני - וכל העם רואים", וכך מבאר הגר"א על כל חודש וחודש. על חודש שבט כותב הגר"א "לעיטה בשבט. בו אכלתי יערי עם דבשי, שבו ר"ה לאילנות". דהיינו שהפסוק (שיל הג'יסיס ה א) "באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים" - שמדבר על כל מיני אכילה ושתיה מתוך ידידות ואהבה - מדבר על החודש שבט, ובפרט ט"ו בשבט - שבו "ראש השנה לאילנות", שבו הקב"ה משפיע את דשן האילנות. ונבאר קצת ענין זה בס"ד.

*

הגמרא בסנהדרין מספרת "אמר ליה הוא אמנושא [מן ואפיקורס] לאמימר, מפלגך ולעילא - דהורמיו מפלגך לתתאי - דאהורמיו" - [הציו העליון של הגוף המיוחד לתורה ותפילה - שיין להקב"ה, וחציו התחתון משמש למאכלים - שיין לסט"א] והשיב לו אממר "אם כן היכי שביק הורמיו להורמין לעבורי מיא בארעיה?". ומבאר הגר"א (ז"כ פירוש על כמה גלויות, נמאלך "אומנוס כל לילתא" - עמ"י כה במהלכות הרב פלמון):

"בעניני שנאמר 'והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים' (שמות ט, ג). ואמרו בוורה (נכטת זכ, ג) שהוא חצר הכבוד, שהוא מבדיל בין כלי הקול שהוא קודש קדשים, מיוחד לתורה ולתפילה - ובין כלי המאכל שהמה ג"כ קודש".

וזה הוא מה שענה אממר לאתו מין, לדבריה, כיצד נותן הפה שנמצא בחלק העליון של הגוף, המיוחד להקב"ה, לאכילה ושתיה לעבור דרכו, "אלא שמע מינה שהכל קודש", גם האכילה והשתיה, כיון ששפע הקדושה של הש"ת יורד ונכנס לתוך הדברים החומריים.

*

אמנם לאחר חטא אדם הראשון, נתערבה הטומאה של הסט"א בכל דבר חומרי, עד שהיא מוציאה את הקדושה ממנו.

אבל כל זה בסעודת הרשות, אבל בסעודת מצוה, כגון "סעודת שבת", או "סעודת לכבוד סיום מצוה" [וכן כשהאדם אוכל לשם שמים. עיין בבהג"א להלן] - הסט"א מסתלקת מהאוכל, ואז הקדושה חוזרת ושורה באוכל, כעין "קודם חטא אדה"ר", וכמו שמבאר הרמח"ל (למכות נמח"ל, קהלת, עמ"י נד); את הפסוק (קהלת ט, ז) "לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה הא-להים את מעשיך".

"שמא תאמר איך אומר: 'לך אכל בשמחה' וגו' [א.ה. שהשמחה מדבקת הנפש באותו הדבר], והלא אכילה ושתיה הם דברים חומריים וגופניים, והסט"א נהנית מהם, והיה לו לאדם להתרחק מהם ולא להתקרב בהם.

לזה מתרץ ואומר: "פי כבך רצה ה' ליהם" וגו', כאן מדבר שלמה בסעודת מצוה הנעשה לכבוד איהו מעשה טוב, לכבוד התורה או לכבוד מצוה אחרת [דרך משל כמו שאמרו במדרש: "במצוא יוה"כ בת קול יוצאת ואומרת לך אכול"], שכיין שהקדושה נתרצתה וקבלה אותו המעשה - היא סעודה מצד הקדושה, ולא יש יראה שהס"א תיהנה מאותו הסעודה, וכמו שהיא סעודת שבת, כיון שהיא סעודת מצוה יש לו לאדם להרבות בה, ולא יש יראה מן הס"א. ולכך אומר "לך אכל בשמחה" וגו'. עיי"ש.

*

ואם אמור יאמר האיש, מה לי להתענג ב"סעודת מצוה" ב"כלי המאכל שהמה ג"כ קודש" - הרי לכאורה יותר טוב להתענג רק בתענוגים רוחניים ב"כלי הקול שהוא קודש קדשים מיוחד לתורה ולתפילה".

אמנם ביאר הדברים הוא על פי מה שמלמדים אותנו רבותינו, שעיקר תכלית הבריאה היא להשרות את השכינה בעולם הזה, ולהדבק בה כאן. וכמ"ש הגר"א (שיל הג'יסיס א, ג) "כי עיקר עולם הבא הוא להשיב הנשמה למקורה לדבק בשכינה, ובודאי יותר טוב מזה כשהשכינה דבוקה למטה - כאשר היתה כוונת הבריאה כידוע".

וכמו בענין השכינה, כך הוא גם לגבי הנשמה בגוף, כמו שכותב הגר"א (מיקוני זוה"כ ס, א מפני הג"ח. ד"ה "יוח ה' תנחמו") "...והכלל שכל ענין השכינה בישראל - כן הוא הנשמה בגוף". ולאיך גיסיא: "כמו הנשמה בגוף - כן הוא השכינה בעולם". (סס נט, ז ד"ה ג"ד נשמתא).

ומבאר את הענין באריכות הרמח"ל בספרו דרך ה' (מלק א פקיס ז-ג), שהנשמה צריכה לזכך ולהשלים את הגוף מכח השלימות שלה, ועל ידי זה היא מתדמית לבוראה - שגם הש"ת משלים את זולתו מכח שלימותו, וכיון שהיא מתדמית לבוראה - היא ראויה להידבק בו, כי הדומה מתדבק בדומה. ואמנם לאחר חטא אדם הראשון, א"א לזכך את הגוף כראוי אלא לאחר תחיית המתים, אבל לאחר התחיה יקבלו הנשמה, והגוף המזוכך על ידה, את שכרם ביחד.

*

ואמנם בכדי לחבר את הנשמה והגוף [שע"ז הנשמה יכולה לזכך אותו] ישנו תנאי

שיהיה להם מזון משותף, דהיינו מאכל נשמי, שגם **הגוף** ניזון מהחלק הגשמי שבו, וגם **הנשמה** ניזונה מהאור הרוחני שיוצא אליו, וכמש"כ הגר"א בביאור כמה אנדות להגר"א (מלאמ בני נן ניתא. זמאזמ"כ פלמן זעמוד עט):

ואמרו כל מעשיך יהיו לשם שמים (אבות פ"ב מ"ג), אפילו בעניינים הגשמיים... הענין כמ"ש הרשב"א באגדת לויית (חי' הכז"א לאגות ז"כ עה, א) ושאר המפרשים, כי אין הנשמה שלימה אלא אם כן באכילה ושתיה, שיתיישב הגוף, והוה סעודת לויית לעתיד לבא (ז"כ עה, א), וכן כל הסעודות של מצוה, כמ"ש על רופא כל בשר ומפליא לעשות - שקושר רוחני בגשמי [באמצעות המאכל, כי הגוף נהנה במאכל והנשמה בכוחה האכילה לשמו, כמ"ש בגלגולים. ואין חיזוק לשום דבר אלא באכילה ושתיה, והנשמה גר בעולם הזה במידותיה, על כן כל מעשיך יהיו לשם שמים, ואז תתישב הנשמה בעולם... זה סוד לשם שמים, בשביל הנשמה, ואז חיבור לשמים [נשמה] וארץ [גוף], וזה סוד הציע השמים [נשמה] על הר סיני [גוף]. ומעתה אנו מבינים היטב את הצורך שישנו באכילה כאשר היא נעשית לשם שמים, משום שחיבור הנשמה והגוף תלוי דווקא באכילה כזו. וכדי לראות עד היכן הדברים מגיעים - נראה את דברי רמ"ד וואלי (שמואל עמ' לו):

"והנה כבר ידוע כי כשעומד האדם בלא אכילה ושתיה - הרכבתו מתפרדת וכוחותיו מסתלקים, והסתלקותן בסדר המדרגות: כי בתחלה מסתלקת הנשמה שהיא העליונה, ואחר כך הרוח הולך ומסתלק - אם יעמוד שלשה ימים בלא אכילה ושתיה, ולבסוף מסתלקת גם הנפש וימות האדם - אם יעמוד שבעה ימים שלמים בלא אכילה ושתיה".

ולכאורה מסביר היינו אומרים ליהפך, שבתחילה מסתלקת הנפש שהיא הכי קשורה לגשמיים, ואח"כ הרוח שהיא יותר רוחנית, ואח"כ הנשמה שהיא עוד יותר רוחנית, אך בדברי הרמ"ד וואלי אנו רואים שאין זה כך, אלא דווקא הנשמה היא הראשונה שמתנתה את ישיבתה בגוף - בכך שהיא תאכל מזון משותף עם הגוף.

בדברים אלו נוכל להבין טעם נוסף מדוע התורה מייחסת חשיבות לאכילת פירות ארץ ישראל [כפי שנתבאר בארוכה במאמר "מענייני דיומא"], משום שיש מצוה לקשר את הרוחני בגשמי, ולחבר את הנשמה לגוף - ע"י "מזון משותף לגוף ולנשמה", וענין זה מתחזק עוד יותר באכילת פירות ארץ ישראל. כי מתוך כל עניני החומרות - דווקא "פירות ארץ ישראל" הם המתמזגים הכי חזק עם "אור השכינה", שזה כוחה הגדול של ארץ ישראל לחבר ולמזג כראוי, את הקדושה העליונה של השכינה - בתוך החומרות של הארץ, שהרי בארץ ישראל הגשמיים - שורה השכינה. [יעו"י בדברי הגר"א באדרת אליהו (דברים א' ז) - ז' פ, א' מלפי אל"ף]: מה שמבאר ההתכלית של הבריאה להוריד שכינתו וכבודו של מעלה - מתקיימת דווקא בא"י, שהשכינה לא ירדה בקביעות עד שהגיעו לארץ ישראל]. וכמו בארץ - כך גם בפירותיה, מלבד ההשפעה הגשמיים לגוף, יש בהם השפעה רוחנית לנשמה, ועל דרך מה שכתב הרמח"ל (לעת תפונת סי' קכו) לגבי שני העצים - עץ החיים ועץ הדעת, שהם היו עצים עם פירות ממש [אלא שהיו פירות דקים ומוזככים], וכמו שיש בפירות שאנחנו מכירים סגולות לרפואות וכיוצא בזה, כך גם בעצים האלו "היה בפריה סגולה שחשק בה הבורא ויש"ש כי עץ החיים היה בפריה סגולה להכניס בלב הדיעה הנכונה והתבוננות והאהבה אליו ית' והידיעה בדרכי הקדושים" (יעו"י ע"ד זאליכות).

וגם בפירות א"י ישנה בחינה של "עץ החיים", שהרי ארץ ישראל היא מעין גן עדן, שבו היה נטוע עץ החיים, כמו שכתב הש"ל (שער האותיות א"ת וקוסק) ו"כשלקלק וגורש מנגן עדן... נתן להם ארץ הקדושה שהיא מקודשת מעט ביוחסות גן עדן, וכמש"כ ביוחסות א"י (לה ארץ הנשמה הלזו היתה כגן עדן", וממילא גם בהם ישנה סגולה להדבק בקב"ה. ואכן מצאנו לגבי פירות א"י מצאנו ענין זה, שעל אכילת פירות מעשר שני אמרה התורה "למען תלמד לראיה את ה'", ואף בפירות של חולין, אע"פ שבוודאי אין זה באותה דרגה של מעשר שני, אבל גם בהם ישנה סגולה להביא יראת שמים [כמו שחובא בשם האר"י. יעו"י במאמר מענייני דיומא במסגרת בדברי הגאון רבי זלמן סרוצקין].

וממילא אין לך "מזון משותף לגוף ולנשמה" כפירות א"י, שהנשמה ניזונה מ"אור השכינה" שממוזג כראוי בתוך הפרי, והגוף ניזון בחומרות הפרי.

*

ונסיים בדבריו של הגאון רבי יוסף ענגיל שמבאר שזה היה חטא המרגלים שהתנגדו למעלת "הכנסת הקדושה לתוך החומרות": בתרגום יונתן (במדבר יג, טז) מובא שכאשר ראה משה ענותנותו של יושיע, אמר לו י-ה יושיעך מעצת מרגלים. והדבר תמוה, מדוע מדת הענוה עלולה להביא לידי חטא המרגלים?

ומבאר רבי יוסף ענגיל ("אורחות יוסף" ח"ב ל"ד סעיף מה):

"דמרגלים רצו עבודה בצורה לבד [= לא חומרות], כמו שהיה במדבר - "לחם מבינים" לחם שמלאכי השרת ניוזין, לא בהכנסת החומרות לקדושה - עבודת א"י במאכל אנושי טוב הארץ. והיו אומרים "ארץ אוכלת יושביה היא" - היינו הארציות והחומרות הוא מסוכן בלא יחיה האדם נמשך אחריו, ויהיה אבוד חלילה, וטוב יותר עבודה ברוחניות. והוה חמא משה ענותנותא דיהושע" - שמחשיב עצמו לאדם קטן המדרגה, אולי ג"כ יחוש על עצמו שלא יהי לו כח לגבור על החומרות, וע"כ יסיים ג"כ בסברת המרגלים, ע"כ "אמרו לו יק יושיעך מעצת מרגלים ודו"ק". (ועי"ש בהמשך בסעיף ט).

ולכן הענוה צריכה להיות כליזון הפוך - להתבטל לרצון הקב"ה ועי"ז זוכים ל"ועניינים ירשו ארץ" (תהלים לו, א).

ברכת התורה, העורך

פירין.

"נַיִט שְׁכָמוֹ לְסַבֵּל" - ויכביש מחווי עממיא וישיצי ית דיריהון. [ונבראשית רבה (לה, יב) "ויש שכמו לסבול, עולה של ארץ ישראל"].

ומשמע, שמשום שראה שהארץ עושה פירות טובים - לכן נטה שכמו לסבול עול כיבוש ארץ ישראל. ולכאורה קשה, הרי "כיבוש ארץ ישראל" היא מצוה מדאורייתא, ולמה הכתוב משהו שעשה "שלא לשמה" - בשביל עונג הפירות?

אלא מבואר כאן שזה עצמו חלק מה"לשמה" של מצוות כיבוש הארץ - לכוין שכובשים אותה למען עונג פירותיה. שהרי זו כוונת קוב"ה בנתינת הארץ וכו"ל.

וצריך להבין, איך מתבאר ענין זה, שארץ ישראל שהיא פסגת הקדושה - היא אמצעי בשביל אכילת פירות?

פרק ב - דבקות נפשית בארץ ישראל

אמנם ביאור הדבר כדלהלן:

הנה, מצוות כיבוש ארץ ישראל, אין עיקרה ותכליתה רק מעשה הכיבוש לכשעצמו, אלא עיקרה ותכליתה היא מצוה שבלב - לדבוק "דבקות נפשית" בארץ ישראל, שהרי בארץ ישראל נאמר (במדבר לו, ז): "כי איש בְּנִחְלָת מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבֹקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", ולהלן בפסוק ט: "כי איש בְּנִחְלָתוֹ יִדְבֹקוּ מִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". ["ידבקו זו מצות עשה" (פסיקתא זוטרתא)].

ובגמרא (בבא מצלא ק"ג, א) קישרו את הלשון דבקות שבכאן - למש"כ (בבבא מצלא, כ) "וידבק באֲשֶׁתוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד" [עיי"ש בפרוש הרשב"ם: "ידבקו, אין לשון דבק אלא בין איש לאשה, כדכתיב וידבק באֲשֶׁתוֹ..."]. והיינו "דבקות נפשית", וכמו שאמרו (יבמות סג, ז): "האוהב את אשתו כגופו".

וכמש"כ רמ"ד וואלי (דברים, משנה תורה, עמוד פ"ט) לענין הקשר של משה רבינו עם ארץ ישראל: "כי היא חלקו בחיים... בסוד 'וידבק באֲשֶׁתוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד'".

וכן כתב הגאון רבי אהרן כהן זצוק"ל, ראש ישיבת חברון (יציאת אהרן) במדבר יד, ק"ד מו, ז): עה"פ (במדבר יד, לב) ויבניקם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ויפארו את זנותיהם עד תם פגריכם במדבר:

"והדגיש הכתוב כאן בלשון זנונים, דמה שמאסו בארץ חמדה נקרא בשם זנות, דקשר עם ישראל בארץ - הוא כעין קשר שבין איש לאשתו, כמו שנראה מלשון הכתוב (ישעיהו ס"ה), 'כי יבעל בְּחֹר תְּהִיָּה בְּעֻלָּהּ בְּעֻלָּהּ בְּנֵיהָ' ובמתרגם שם בת"י 'כמא דמתיתב גבר עם עלמא יתובתו בך בניך'. (לאה השלמת דרכו בנלוון 32 'מענייני הפסוק' - וע"ע 'מענייני הפסוק' גליו' 12; 37. וז"ל דכר העורך' גליו' 3; 22; 24).

אהבה במענוגים

והנה הפסוק אומר בשיר השירים (ו, ז): "מה יפית ומה נעמֶת אֶהְבֶּה במענוגים" - כלומר, שהאהבה והקשר נוצרים ע"י התענוגים.

וכמו שמצאנו בענין הדבקות בשכינה, שהדרך להגיע אליה - היא ע"י העונג על השכינה, וכמש"כ "אֶז תִּתְעַנֵּג עַל ה'" (ישעיהו נח, יז) - "וְהִתְעַנֵּג עַל ה'" (תהלים לו, ז) - "כי אֶז עַל שְׂדֵי תִתְעַנֵּג" (איוב כג, כו) - "שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו". (מסילת יסרים פ"א).

וזה כלול בדברי הכתוב (דברים כה, מז) "מִתַּת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבב מְרֵב פֶּל". ומשמע שהפגם הכי גדול בביתול המצוות - הוא ביתול השמחה שבהם.

והטעם לכך הוא, משום ש"מצוה" פירושו "צוות" וחיבור ודבקות, והדבקות נוצרת בעיקר ע"י השמחה והתענוג. ולכן עיקר ה"מצוה" - דבקות - הוא השמחה ב"מצוה" - צוות וחיבור עם השי"ת - "נְהִיָּה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ" (שיר השירים א, ז).

[ועי"פ יש מפרשים את המשנה (אבות ז, ד): "ששכר מצוה - מצוה". כלומר, "שכר המצוה" שזהו השמחה במצוה. היא עצמה "מצוה". ולהנ"ל השמחה במצוה - היא עיקר ה"מצוה" - צוות ודבקות בהשי"ת". (ענין "כן יאולע" סוטה יד, א)].

הדבקות בארץ ישראל - ע"י שמתענגים עליה

וממילא, גם הדבקות בארץ ישראל הגשמיים - שהיא התנאי לדבקות בשכינה - היא ע"י שמתענגים על פירותיה, וכמש"כ "ויענייני יירשו ארץ, ויהתענגו על רב שלום" (תהלים לו, יא), ויש לבאר את הפסוק שהוא בא לומר, כיצד העניינים "יירשו ויתחברו ויתדבקו לארץ"? - על ידי "ויהתענגו על רב שלום", שיתענגו על רוב שלומה וטובתה של ארץ ישראל. [ענין רמ"ד וואלי שם, ש"ויהתענגו על רב שלום", הוא ריבוי ההשפעות הטובות, הנמשכות מאור קוב"ה ששמו "שלום" - אל תוך הארץ, וענין בוה"ק בחוקותי (קטו, ז) עה"פ "וְנִתְמַתִּי שְׁלוֹם בְּאָרֶץ" (ויקרא טו, א)].

ומעתה מבואר מה שנתבאר לעיל, שאתכלית כיבוש ארץ ישראל - "לאכול מפריה ולשבוע מטובה". כי תכלית "כיבוש ארץ ישראל" הוא להידבק בה ובנשמתה השכינה - ע"י תענוגיה.¹

¹הרחבת נוספת בדברים:

"יִתְעַנֵּגוּ אִישִׁי" - ע"י "כי ילדתי לו"

כפי שנתבאר לעיל הדבקות בארץ ישראל - הוא כעין קיום מצוות "וידבק באֲשֶׁתוֹ", כי ארץ ישראל בבחינת "אשת איש" של עם ישראל, וכמש"כ "כי יבעל בְּחֹר בְּנֵיהָ" (ישעיהו נח, יז) - "וידבק באֲשֶׁתוֹ" - מצאנו שמקיימים את זה ע"י הבנים, וכמו שמסיים הכתוב "וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד", שזה ע"י הבנים הנולדים מהם (יעי"ש בפסיקתא).

וכן מצאנו אצל לאה שמה שהיא ילדה ליעקב את השבטים - גרם לקשר בין יעקב ללאה, וכמש"כ (בבבא מצלא, כ) "ויהי עתה לך בן".

לָאָה וְתִלְדָּ לְךָ בֵּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי רְאוּבֵן הָאֵל בְּעֵינֵי כִּי עָתָה יִתְעַנֵּגוּ אִישִׁי ע"י שילדתי לו בן.

(לב) וְתִסְרָ עוֹד וְתִלְדָּ לְךָ בֵּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ שִׁשְׁיֹן כִּי שְׁוֹאֵה אֲנֹכִי (מבעלי, ועכשיו יאבהני ע"י ה' ה' וְתִלְדָּ לְךָ בֵּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ לֵוִי).

"לֵד שְׁשֻׁעִים" - גורם ליחוד קוב"ה ושכינתה

ובמקביל לכך גם לידת עם ישראל גורמת קשר ודבקות בין אביהם קוב"ה ואמם השכינה, וכמו שמבואר בכמה מקומות בחז"ל שעם ישראל, שנקראים "בְּנֵי בְּכָרִי יִשְׂרָאֵל" (שמות ד, כג), גורמים שעשוע לאביהם שבשמים, וכמש"כ (וימיהו לא, יט) "בְּבִן יִקְרָא לִי אֲפָרִים אִם יִלְדֵּי שְׁשֻׁעִים", ואז השכינה אומרת להקב"ה "תראה באיזה בן באתי לפניך" (זו"ק ויקרא יג, א), ועי"ז הקב"ה משהשוע בשכינה - משום שהוא זוכר שהיא זו שגרמה לו השעשוע ע"י שילדה את ישראל, וזה גורם שקוב"ה יתדבק בשכינתו, בבחינת "וידבק באֲשֶׁתוֹ" (ענין "מיקונים חסידים" לכאמח"ל תיקון נד בסופו).

וזה מבואר עפ"י היסוד שנתבאר לעיל, שהתענוג והשעשוע גורם חיבור ודבקות.

המשך הערה בעמוד הבא

פרק ג – תכלית דבקות ישראל בא"י – שהקב"ה יתדבק בה ויתגדל כבודו

ואמנם למרות שהעונג והדבקות בא"י היא תכלית המצוות (ענין גלויות 36 – 40) – עדיין היא אמצעי לתכלית יותר גבוהה. וכפי השלבים הבאים:

א. דרך הדבקות בארץ ישראל – דברים בנשמתה השכינה:

התכלית של "הדבקות הנפשית" בארץ ישראל – היא "ובו תדבק" (דברים י, כ), וְלִדְבַקְךָ בוֹ (דברים יא, כב; ל, כ), "דְבַקְךָ נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ" (תהלים סג, ט). – דהיינו הדבקות בשכינה, שהרי "הארץ הנבחרת אינה גופא דשכינתא ממש" (רמ"ד וואלי נלאית ח"ב, עמ' תלכ), וכשדבקים בגוף – שהוא ארץ ישראל הגשמית, ממילא דבקים בנשמתה – שהיא השכינה.

וכמש"כ (וימיו לנ, מל) נִשְׁפָּטִי עֲלֵיהֶם לְהַטִּיב אוֹתָם וְנִשְׁעָתִים בְּאַרְצָךָ הַזֹּאת בְּאֶמְתָּ כָּל לְבִי וּבְכָל נַפְשִׁי. ואמרו (תוספא עטוה זכ"ה, ט): "כל זמן שהן עליה – כאילו נטועין הן לפני באמת בכל לבי ובכל נפשי".

כלומר, הדבקות בארץ ישראל – נחשבת דבקות בלבו ונפשו של השי"ת כביכול, דהיינו השכינה הקדושה.

ואמר המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל (אור יחזקאל ח"ו, ילאה ומסר, עמ' פג): "וכפי שהובחנו להתחבר עם הקב"ה – כן מצווים להתקשר עם ארץ ישראל". כלומר, שהמצוה להתדבק בשכינה – מחייבת להתדבק בארץ ישראל גוף השכינה.

ובספר הקדמון "טהרת הקדש" (בסכמת אג"י עקב כ"ז בעל סו"ת עקב), הביא תפילה, ובתוכה: "שונאי קדושתך שונאי ציון – יחד תכלם". (שונאי ה' ושונאי ציון – חד הם).

ב. ע"י שישאל דברים בארץ ישראל ונשמתה השכינה – גם הקב"ה דבק בה:

וכמש"כ (שעטוה סג, ט) "כי יבעל בְּחֹזֶר בְּתוֹלְהָ וּבְעֶלְוֶהּ בְּעֶלְוֶהּ בְּנִיחָה" – ועי"ז "ומשולש חתן על פלה ישיש עליוך א-להיך".

ואמרו (זו"ס ויקרא, טו, כ): "נִשְׁפָּע הַקֶּב"ה שְׁלָא יִכְנַס בְּרִיזְוֹשְׁלֵם דְּלַעֲלֵא [= השכינה] – עד שִׁיִּכְנַסוּ יִשְׂרָאֵל בְּרִיזְוֹשְׁלֵם דְּלַמְתָּא".

והטעם: משום שעם ישראל שלמטה – מייצגים את קוב"ה, וממילא דבקות ישראל בא"י – מעוררת דבקות קוב"ה בא"י. (זו"ס אמר לנ, ט).

ג. ע"י שהקב"ה דבק בארץ ישראל – הוא בונה ומשלים אותה:

וכמש"כ (ויחזקאל לו, ט) "וְהַרְבִּיתִּי עֲלֵיכֶם אֲדָם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל" – שהקב"ה ידביק בהרי ישראל את "אור קוב"ה" השורה על עם ישראל, ועי"ז "ונִשְׁבְּעוּ הָעָרִים וְהַקְּרָבוֹת בְּתַנְיָנָה". (רמ"ד וואלי טס).

ד. ע"י שארץ ישראל – בנויה ומושלמת יותר מארצות הסט"א – מתגדל כבוד ה' ומתייחד שמו מעל הסט"א:

וכמש"כ (נחל ט, טו) "כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירָךְ – וְעַל עַמְּךָ, שִׁכְבוֹד וַיְחֹד ה' – הוּא ע"י כבוד ויחוד ארצו ישראל, ועמו ישראל (אלכט חליתו" לאגרא, דברים לו, ו).

משל לילד שמתגדל על בני גילו בבגדיו המפוארים – שבזה אביו מתגדל על כל האבות בכבוד עשירותו. (רמ"ד וואלי נלאית ח"ב, עמ' טו; ועי"ז בעמוד תת, ודברים, משנה למלך, עמוד תל).

וזהו שאמרו (שמות כה, ט): "...אַרְצָךְ יִשְׂרָאֵל מִמֶּהֱרַת לְבַשֵּׁל פְּרוּתֶיהָ יוֹמֵר מִכָּל הָאֲרָצוֹת, וְכָל כֹּהֵן לְמִזְבֵּחַ, אֲמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל כִּדְבַר שְׁמִי מִיְחַד עֲלֵיכֶם" – שתכלית הפרחת ורוממות ארץ ישראל – היא להביא לגילוי יחוד ה' וריבוי כבוד שמים (ועוד נתכלל בלכוסה בגלויות 41; 44, כמזכיר "מעניני הפקסה" וכשאל המזכיר).

תמצית "מעניני דיומא"

פרק א: חז"ל תיקנו להתפלל "ושבענו מטובה" [של פירות א"י. (אגרא)]. * וְדַשְׁנֵנוּ בְּנֵאוֹת אֲרָצְךָ.

וקשה, מהכתוב (משלי לו, ח) "כֹּהן אֲשֻׁבַע וְכַשְׁפִּי וְאֶמְרֵי מִי ה'..." * תשובה: אכילת ועונג פירות א"י היא אכילת מצוה כסעודת שבת * וכמש"כ (שעטוה סג, ט) "כי יבעל בחור בתולה ויבצעו בְּנִיחָה" – "שיכוננו אל ההנאה הבאה להם ממך" (אלקט, אגרא).

ולא זו בלבד, אלא גם זו: שאכילת ועונג פירות א"י – היא תכלית הביאה לארץ ישראל * וכמש"כ (וימיו לו, ז) "וְאֵבִיא אֶתְכֶם אֶל אֲרָץ הַפְּרָקָל – [בכדי] לְאָכַל פְּרִיָהּ וְנֹטְקָה" * וביאר המלבי"ם: שזו היתה תכלית ההבאה * [ראה עוד הוכחות בגוף המאמר].

פרק ב: הטעם לכך שמצוה ותכלית להתענג על פירות א"י

* יש מצוה להידיב בדבקות נפשית בארץ ישראל:

וכמש"כ (במדבר לו, ז) "כי איש בנחלת משה אֲבִיתוֹ וְדִבְקוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" * וכמו שהוא במצות "ובו תדבק" – וְדַבַּק בְּאַשְׁתּוֹ" * והוא "דבקות נפשית" * וכמו שאמרו (בשם סג, ט): "האזהרה את אשתו כגופו".

* הדרך להדיב בשכינה וגופה ארץ ישראל – ע"י משתענבים עליה: וכמש"כ (שיר השירים ז, ז): "אֶהְבֶּה בְּתַעֲנוּגִים" * שהאזהרה והדבקות באים ע"י התענוגים.

וכמו שלא אמרה (נלאית כט, כג-ל) "עֵתָה יִאָּהֲבֵנִי אִישִׁי... כִּי יִלְחָמֵי לִי..." * וכן הקב"ה אוהב ומתדבק בשכינה – משום שילדה לו את עם ישראל "לֵד שֶׁשֶׁשְׁעִים" * ואז הוא מתדבק בשכינה – "אֶהְבֶּה בְּתַעֲנוּגִים" שגרמה לו.

וכמש"כ, כשישראל נטועים אילנות בא"י – הרי ישראל כהבעל, וא"י כהאשה, ופירות א"י כוולדותיהם * וכאשר מתקיים "וְדַשְׁנֵנוּ בְּנֵאוֹת אֲרָצְךָ" * וישראל זוכרים שא"י גרמה להם התענוגים * הם מתדבקים בה דבקות נפשית – "וְדַבַּק בְּאַשְׁתּוֹ"

המשך מעמוד הקודם

עם ישראל וארץ ישראל – כבעל ואשה – פירות א"י – כוולדותיהם

וממילא, במקביל לכל זה – הוא ג"כ לענין הדבקות של עם ישראל בארץ ישראל, שהוא ג"כ בבחינת "וְדַבַּק בְּאַשְׁתּוֹ" וכ"ל, שזה נעשה ע"י שארץ ישראל יולדת לעם ישראל בנים, והיינו שעם ישראל נושעים אילנות בארץ ישראל [ובמקביל לכך ג"כ, הם זורעים בה את מעשי מצוותיהם. (אגרא ט"ז, ט).] וכתוצאה מכך היא יולדת להם את פירותיה.

ואח"כ כשעם ישראל משתענבים ב"פירות ארץ ישראל", בדרגת "וְדַשְׁנֵנוּ בְּנֵאוֹת אֲרָצְךָ", וארץ ישראל אומרת להם "הריאה באיזה בן באתי לפניך", וגם הם מזכירים לעצמם שארץ ישראל היא זו שגרמה להם התענוג, וכפי שמדגישים בברכה "המוציא לחם מן הארץ" – "שקאי על ארץ ישראל.. שארץ ישראל נקראת ארץ סתם" (אגרא כטעם חליתו, א; וא"י נטע כנכות לה, לו) – ע"ז עם ישראל מוסיפים אהבה על אהבתה ודבקות על דבקותה, בבחינת "עֵתָה יִאָּהֲבֵנִי אִישִׁי... הפעם יִלְחָמֵי אִישִׁי אֵלַי – כִּי יִלְחָמֵי לִי" "פירות ארץ ישראל".

ואז הם מקיימים כראוי את המצוה "כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מִשֵּׁה אֲבִיתוֹ וְדִבְקוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" – דבקות נפשית.

הב"ה

באכילת פירות א"י – ניוונים מקדושת השכינה

"קדושת הארץ.. נשפעת גם בפירותיה – שיונים מקדושת השכינה השוכנת בקרב הארץ.. ועל כן ניהא שאנו מכניסין בברכה זו "ונאכל מפריה ונשבע מטובה" – כי באכילת פירותיה אנו ניוונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבע מטובה". (נ"מ אור"ח סימן כח).

ה"מור וקציעה"

פירות א"י – מוסיפים גבורה וחכמה

"ואף על גב דאמרין (סוטה י, ט) וכי משה לאכול מפריה ולשבוע מטובה היה צריך, אנו ודאי צריכין להם, כי פירות א"י מוסיפים כח וחכמה, כמ"ש (נ"ב קמ, ט) באוריא דמחכים.

ולא על חנם האריך התלמוד (נכטות מה, ט) להזכיר אכילה מופלגת דר' יוחנן ותלמידיו כי אכלי פירות גינוסר, שנראית באמת גוזמא. אבל ח"ו שכווננו לספר בגנותם, אלא בשבחם ובשבח ארץ ישראל נתכוונו. ולהודיענו שפירותיה נותנים חיים לעם עליה, ומוסיפים כח וגבורת ההשכלה, לפיכך היו מרבים לאכול מהם". (ספ).

ה"חתם סופר"

אכילת פירות א"י – כסעודת שבת – ומדבקות בשכינה

"כי אֲבִיאֲנוּ אֶל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפָּעִי לְאָבְתֵי נִבְת חֶלֶב וְדִבְשׁ וְאָכַל וְשָׁבַע וְנָשְׂנוּ וּפְנָה אֶל אֱלֹהִים אֲסָרִים וְנִכְדָּוִם וְנִנְאָצוּנוּ וְנִהְרַ אֶת בְּרִיתִי" (דברים לו, ט).

ומקשה החתם סופר (סוף חינוך מולין ומוסיף): "איך יארע ע"ז שאכל ושבוע ודשן שיפנה אל אל' אחרים, וכי למגן [= לחינם] נתן לנו ארץ המדה טובה? אלא שנאכל ונשבוע מטובה! וקרא כתיב (וימיו כב, טו): "אֲבִידוּ הַלֹּא אֶכֶל וְנִשְׁתָּה" [וְשָׁבַע מִשְׁפָּט וְנִדְּקָה] אִזּוּ טוֹב לוֹ". וממשיך החת"ס ומחזק את קושייתו:

"הנה שבח א"י זבת חלב ודבש, אם שהוא כפשוטו בלי ספק, מ"מ זה התואר מורה עוד קדושת הארץ ופירותיה – כי הם מולידים בנפש האוכל אותם, ומוסיף אהבה ודבקות בה', כי התורה הבוררה בלי סיג ופסולת נקרא דבש וחלב תחת לשונך... כן פירות א"י, ולרמוז לדבר: זבת חלב ודבש" – סופי תיבות אותיות "שבת", כי בכל מאכליה קדושה כמו סעודת שבת, ע"ז שאמרו על הלל כל ימיו אכל לכבוד שבת".

ולכן החת"ס מפרש כך את הכתוב:

"כי אֲבִיאֲנוּ אֶל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפָּעִי לְאָבְתֵי נִבְת חֶלֶב וְדִבְשׁ" – והיו יכולים ליהנות מהמותר הגמור שאין בו סיג [= דהיינו פירות ארץ ישראל שאין בהם אלא קדושה, ולא מעורב בהם טומאה (ענין דכ"ס עויד)]. והם ניהאו זה – "וְאָכַל וְשָׁבַע וְנָשְׂנוּ" ליקח יפת תואר [א.ה. כאן החת"ס רומז לענין נוסף: ש"וְדַבַּק בְּאַשְׁתּוֹ" בבת ישראל טהורה – הוא ג"כ בבחינת "אכילת פירות ארץ ישראל" (וכפי שנתכלל כנכ"כ ללאיך גיסא, שהנתיקות נלכז שפאל – הוּא כנחמת "וְדַבַּק בְּאַשְׁתּוֹ"), וממילא ליקחת "יפת תואר"... כמו אכילת בשר במקום פירות א"י, ולאכול מאכלים כאלו בשר תמותות שחוטות... [ו]ע"ז יגרה היצה"ר, עד שלבסוף "וְנִכְדָּוִם וְנִנְאָצוּנוּ וְנִהְרַ אֶת בְּרִיתִי" – כי מי שעושה כן בלא צורך נכשל בו... ע"כ".

ה"בן איש חי"

מצוה לטרוח עבור אכילת פירות ארץ ישראל

שאלה: אנכי העבד זכני השי"ת וקבעתי דירתי בארץ הקדושה תוב"ב צפת תוב"ב, והנה רחוק מן העיר באיזה שעות יש מקום אחד אשר גם הוא מארץ ישראל, שיש בו פרדסים ונמצאים שם פירות חשובים טובים ומתוקים ומשובחים במאד מאד, אשר גם בשאר ארצות המגדלות פירות טובים יש לפירות אלו שבח ויתרון. והנני שואל ממע"ת אם ארצה לילך בזמן גדול הפירות למקום ההוא, ואשב שם איזה ימים כדי לאכול מפירות הטובים שבו, אם יש בזה איזה פקפוק מידת חסידות לכתוב מקום למקום הפירות איזה שעות בשביל אכילה והנאה של תמותות הגוף, כי כל אכילה זו היא בכלל מותרות נחשב, או דילמא שרי גם לפי מידת חסידים – משום חיוב ארץ ישראל, כי פירות הם של ארץ ישראל, ויש מצוה בהליכה לשם לאכול מפירות החשובים של א"י. יורנו המורה לצדקה ושכמ"ה.

תשובה: גם לפי מדת חסידים לית בהא פקפוק וחשש, דכן מצונו בגמרא דערובין דף ל': "אמר רב"ה כי הוה אזלינא בתריה דרבי יוחנן למיכל פרי דגנוסר כי היונין בי מצא הוה מנקטינן לכל חד וחד מצא מאה ומלכ מאה מנייהו לא הוה מחזיק להו צנא בת תלתא סאוי והוה אכיל להו לכולהון" וכי ע"ש. הרי מפורש שהיו הולכין רבי יוחנן וסיעת מרחמיהי מאה רבנן ממקום למקום כדי לאכול פירות מתוקים ושובים, וכל הליכתם בשביל זה, שכן מוכח מן הלשון, ובודאי הם היו מכוונים בזה בשביל חיוב ארץ ישראל – לאכול מפירות המתוקים והשובים שלה, וכוונתם לשם שמים, והנה ודאי כולם היו חסידים וקדושים, נמצא דבר זה הוא משנת חסידים, ולית ביה פקפוק. ולכן מאחר שגם אתה השואל כונתך לשם שמים בשביל חיוב ארץ ישראל ולהודות לה' על הארץ ופירותיה הטובים – לך אכול בשמחה, והכל הולך אחר כונת הלב". (שו"ת "מורה למה" סימן פתח – ועי"ז בעמל"ה סי' ג' 22 כ"דכ"ה עויד); ונגלוין 45 "נבואות ה' – ארץ ישראל ממעמה פיות האלוהים".

הגאון רבי זלמן סרוצקין זצוק"ל

פירות א"י מסוגלים להשריש בלב האדם יראת שמים אעברה נא ואראה, וכי לאכול מפריה הוא צריך? אלא אמר משה יש הרבה מצות הללויות בארץ וכו' (סוטה י"ז) בתורה תמימה הקשה למה תקנו חז"ל בברכה מעין ג' לאמר שריצת והנחת לאבותינו לאכל מפריה, מכיון שמשא לא רצה להכנס לארץ כדי לאכול מפריה? ונ"ל ע"פ דברי קבלה שסוגלות פירות א"י מסוגלת להשריש בלב האדם יראת שמים, ממילא מק' הגמ' שפיר וכי משה לאכל מפריה הוא צריך הלא אמר מה ה' א-להיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' (למקמ ט) ופריך בברכות ל"ג אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא ומשני אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא, ולכן שאלו שפיר בסוטה על משה וכי לאכל מפריה הוא צריך כדי להשיג יראת שמים? אבל לכל אדם שפיר תקנו לברך שריצת והנחת לאבותינו לאכל מפריה, שמלבד שאנו נהנים מפירות הארץ הרי אנו רוכשים על ידם יראת שמים שלגבינו הוא דבר גדול מאד. (אזניס לטוה דברים, כט).

מקומות השראת השכינה, כא"י וביהמ"ק - צריכים להיות גבוהים

"עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק כי שפע ימים ינקו ושפני טמוני חול". (דברים ל, יט).

פרש"י להר המוריה יאספו וכו', ושם יזבחו ברגלים זבחי צדק. והנה בשמואל (א' - ב, ג) כתוב **זעלה** האיש הוא מעירו מימים ימימה להשתחוות ולזבוח לה' צבאות בשילה", ומשמע **שגם שילה הי בהר**. ועי אדרת אליהו בפרשת בלק כג, ג, דהי טעם לעשות את ביהמ"ק על הר, וכן את המשכן העמידו על הר^[2]. ועי במד"ר חקת (יט, טז) **דהענן הי מניח מקום גבוה למשכן** שהוא חונה שם.

[א.ה. ומזה ראה, שהשכינה שורה דווקא על מקום גבוה. והנה ענין זה שצריך **המשכן וביהמ"ק יהיה במקום גבוה** - הוא אותו ענין שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, וכמו שאמרו (זכריה ג, ב): "וקמת ועלית אל המקום, מלמד שביית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, וארץ ישראל גבוהה מכל ארצות". ובספרי עקב (פיסקא ל): "מה שור זה אין בו גבוה מקרניו כך ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות. ללמדך שגבוה מחבירו משובח מחבירו, ארץ ישראל לפי שגבוהה מכל - משובחת מכל... בית המקדש שגבוה מכל משובח מכל...]

והסיבה לכך, משום יחוד ה', שהשכינה גבוהה מהסט"א. ולכן היא שורה רק על מקום גבוה **משאר מקומות**, כי השכינה שורה על מקום שדומה לה, וכגון מה שאמרו (זוה"ק לאוה"ב, ג, ב. מתורגם): "...נקראת כנסת ישראל [השכינה הקדושה] שלם כמו שאמרו (בנלקטית יל) ומלכי צדק מלך שלם, (תהלים עו) ויהי בשלם סוכו. ומשום כך לא שורה הכל אלא במקום שלם [שהוא דומה לה]. ועל כן איש אשר בו מום לא יקרב. וכתב רמ"ד וואלי (דברים, משנה למלך, עמוד ערכ): "זאת כל זינא אזיל לזיניה [כל מין הולך למינו] והקדושה שעושה פירות קובעת השראתה על אילן שעושה פירות".

ועיין בדברי רמ"ד וואלי (דברים, משנה למלך, עמ' תלח): "ירכיבהו על במותי ארץ. כי כשם שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, כך שרשיהם של ישראל [השכינה] - הם גבוהים מכל שרשיהם של החצונים [הסט"א]. דהא כל מה דאית לתתא כגונא דלעילא".

מעשה "כיבוש ארץ ישראל" - ניכר שהוא מכח השי"ת

"והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבותיך ונתנה לך" (שמות יג, יא). הנה בודאי כל מעשי האדם הם בסיוע הקב"ה, ולמה הודגש כאן "כי יביאך", ולא כתוב "כי תבוא". **משמע דביאת בני לא"י - מתיחסת להקב"ה יותר מיוחד משאר דברים**^[3].

בארץ ישראל - זוכים לאמונה ובטחון

"כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק: והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים: ארץ אשר ה' אלקיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא, י-יב).

בארץ ישראל, כשמקיימים מצוות - יקבלו גשמים, אבל זקוקים שיהא להם ניסים. **ירידת גשמים מביא את האדם לידי אמונה בה. שהכל בהשגחה פרטית. וככל שפחות מעורב יד האדם, מתעוררים להכיר את השגחת ה'.**

[א.ה. עיין מלבי"ם (במדלכ יל, ז): "... שארץ מצרים אינה עומדת תחת ההשגחה רק תחת הטבע והמערכת, וא"י היא ארץ המיוחדת להשגחת ה' הפרטית, והמופת לזה הוא ממה שארץ מצרים אינה צריכה למטר השמים שהמטר הוא השגחתי, רק הגילוס עולה ומשקה

מדברי רבותינו

מין ראש הישיבה רבינו בעל "אילת השחר" זצוקללה"ה (חלק ב) ⁴

אותה, וכיון שעלה הגילוס והשקה אותה א"צ עוד להשגחת ה', כי אז יש לה מים כל השנה כמ"ש לא כארץ מצרים היא אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק, אבל א"י שהיא צריכה למטר והמטר היא השגחתי, כמ"ש והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים, ועי"כ כל הנהגתה תלויה בהשגחת ה' המיוחדת, וז"ש ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, ר"ל שטובתה ורעתה תלויה כל יום ויום בידי ההשגחה, וממילא אתם נתונים שם בכל רגע תחת השגחת ה' להתנהג עמכם תמיד לפי מעשיכם בין לגמול בין לעונש". ועי' בדברי המלבי"ם בדברים (יא, ז).

ועיין במסכת יומא (עו, א): "שאלו תלמידי את רבי שמעון בן יוחי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה? אמר להם: אמשול לכם משל: למה הדבר דומה - למלך בשר ודם שיש לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר: שמה לא ירד מן למחר ונמצאו כולם מתים ברעב. נמצאו כולם מכוונים את לבם לאביהן שבשמים". וראה עוד גליון 39 "מדברי רבותינו - הגרי" אדלשטיין".

שפת ים המלח - בעבר הפונה לחו"ל

"והיה לכם פאת נגב ממדבר צן על ידי אדום והיה לכם גבול נגב מקצה ים המלח קדמה" (במדלכ לז, ג) יל"ע אם גבול הארץ הוא מצומצם במקום שנגמרים מי הים, או גם קצת מהיבשה שייך לא"י. והגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א אומר בשם החזו"א, שאפי' לדעת הראשונים שגבול מערב א"י הוא עד הים והים אינו בכלל - מ"מ המקום שרגילים להכנס לרוחץ מסתבר שזה א"י^[4].

ראשו ורובו בארץ העמים

ויל"ע אם האיטור לצאת לחו"ל הוא זוקא כשיצא כולו ממש, או אפילו שלא לצאת ראשו ורובו, אע"פ שטומאת ארץ העמים יש גם ביצא ראשו ורובו.

יהושע כבש את כל העולם - ב"כיבוש ארץ ישראל"

בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרני בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה. (דברים לג, ז).

ובספרי איתא (הלכו גילקוט שמוני רמז תקנ"ט): "בהם עמים ינגח. וכי כמה עמים כבש יהושע, והלא לא כבש יהושע אלא שלשים ואחד מלכים, מלמד שכבש מלכים ושולטונות שהיו מסוף העולם ועד סופו.

יחדו אפסי ארץ וכי כמה ארצות כבש יהושע, והלא לא כבש אלא פרוסו זה קטן, אלא כל מלכים ששיעבד היו מלכים ושולטונים. ועכ"ל. ולפי"ז מה שיהושע כבש את כל העולם - זה משום שהמלכים שכבש שלטו על כל העולם, ועי"ש שכבשם - כולם היו תחתיו, וכמו אלכסנדר מוקדון שמלך על כל העולם^[5].

"כדאי היא ארץ ישראל - שתשנה דינו של אדם לטובה"

"יהודי תלמיד חכם היה בירושלים והגאון רבי שלמה אריה זצוק"ל שמו. לפני כשני עשורים חלה קשות ונפל למשכב, וטופל בידי רופאים בארצות הברית, אך לא עלתה ארוכה למחלתו, אם לא די בכך, הרופאים חזו שימיו או שבועותיו קצרים רח"ל. אחד מבני משפחתו נכנס אל מרן ראש הישיבה זצוק"ל, להפתעתו אמר לו מרן זצוק"ל: בתה רואה שאין שום תועלת שם בחוץ לארץ, תחזירו אותה לאתרו לארץ הקודש, כדאי היא ארץ ישראל שתשנה דינו של אדם לטובה".

[א.ה. עיין מכות (ז, א): "בירח מחוצה לארץ לארץ (מי שנתחייב מיתה בב"ד בחו"ל, וברח לב"ד שבארץ ישראל) - סותרין את דינו (דניו אותו מחדש בא"י), מפני זכותה של ארץ ישראל. [אולי תועיל למצוא לו פתח של זכות רש"י].

תהא אותו בן משפחה, וכי איך ניתן בכלל במצב הזה להרחיקו מאותם רופאים שהוא מטופל על ידם, מה גם שהטלטול עצמו לא ייטיב עמו. אך מרן זצוק"ל בשלו, 'בין כך אין שום תועלת שם, השיבוה ארצה! הגאון רבי שלמה אריה שב לארץ מלווה ברעיו ובני משפחתו, עשרים שנה חלפו והוא נותר בחיים. שלשה ימים לאחר עליית מרכבת האש של מרן ראש הישיבה זצוק"ל - שבה הגזירה ותעל רוחו אל האלוקים (י"תד נאמן) יום שיש, י"ח טבת תשע"ח, עמוד 10).

⁴ ועפ"י יש לבאר, מה שכתוב (בנלקטית מל, א) "ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור". ואח"כ נפסקו (ז) כתוב: "וידבר פרעה אל יוסף בחלומי הנני עומד על שפת היאור". והיינו, שהשגש הפרעה חלם שהוא עומד על היאור עצמו, מ"מ מכיון שזה היה בתחילתו של היאור - לכן זה נחשב שהוא עומד על שפת היאור.

וכמ"ש כאן בשם החזו"א, שתחילתו של הים - נחשב כ"שפת הים", שהוא מארץ ישראל. ⁵ יש לבאר, שהנה מהבחינה הפנימית והרוחנית - מי שמחזיק וקונה את ארץ ישראל - קונה את חו"ל עמה. שהרי מי שקנה את האדון - קנה עבדו עמו. וארץ ישראל היא "גברת ממלכות", וכל העולם ניוון ממנה. וכמו שאמרו (תנחומא, קדושים סימן ז): "כי תבואו אל הארץ. זה שאמר הכתוב: עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם כל עץ פרי (קהל"ב, ט). שלמה חכם היה והיה יודע עקר משתיתו של עולם... מציון נשתכלל העולם כולו, כדתנינן למה נקראת שמה אבן שתיה, שממנה הושאת העולם. והיה שלמה יודע איזה הוא הגיד שהוא הולך לכוש ונטע עליו פלפלין ומיד היו עושין פירות, שכן הוא אומר נטעתי בהם עץ כל פרי".

ובזהר תרומה (קנז, א), מתורגם: "פתח רבי יוסי ואמר (דברים ט) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. אם בארץ ישראל מברכים בחוץ לארץ מנין לנו? אלא, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, חלק את הארץ. הישוב הוא לצד אחד, והחברה היא לצד אחר. חלק את הישוב והקפי את העולם סביב נקודה אחת, ומה היא? הארץ הקדושה. הארץ הקדושה היא מרכז העולם, ובאמצע הארץ הקדושה היא ירושלים. אמצע ירושלים הוא בית קדש הקדשים. וכל הטוב וכל המזון של כל הישוב יורד לשם, ואין לך מקום בכל הישוב שלא זיון משם".

והגם שלענין נפ"מ למעשה - לא ניכר דבר זה, שהרי אין הלכה "שהמחזיק בשדה בארץ ישראל - ממילא קנה שדה בחו"ל", אך מהבחינה הפנימית והרוחנית - הוא כן שולט על שדה שנגדה בחו"ל - הכפופה לה, וניזונת ממנה.

ולכן הקב"ה עשה שיהיה ביטוי כלשהו לפנימיות זו, ואחד מהסימנים הוא ענין זה, שכאשר יהושע כבש את הארץ - הוא כבש על ידה את המלכים ששולטים על כל העולם, וממילא נחשב שכבש את כל העולם.

¹ מתוך ספרי "אילת השחר" על התורה.
² ז"ל הגרי"א באדרת אליהו: (במדלכ ג, ג) "ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואלכה אולי יקרה ה' לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך וילך שפי - פירוש, אל ההר, ותיבת "שפי" הפירוש "למעלה", וכמו שאמרו (שעש"י ג, ז) "על הר נשפה שאו נס", שבדודאי מי שרוצה להרים נס - עומד על מקום הגבוה יותר.
וכן באן העלהו בלק לבמות בעל, שרצה להעלות אותו כבדי שיוכל לקבל הנבואה, ובלעם הלך עוד "שפי" - שעלה למעלה יותר, כבדי שיהיה מוכן לנבואה.
וכן בכל המקומות העלהו בלק על ההרים, כדי להעלותו.
ולכן בחורו ההרים לבהמ"ק, וכמ"ש (מכיל"ד, ד, א) "והיה באחרית הימים יהיה הר בית ה' נכון בראש ההרים ונשא הוא מגבעות". וכן המשכן היו מעמידים אותו על ההר.
וכן בחורו ההרים לעבוד ע"ז, וכמ"ש (הושע ז, יג) "על ראשי ההרים יזבחו, וכן באברהם כתיב (בנלקטית כב, ז) והעלהו שם לעולה על אחד ההרים".
³ עיין בגליון 33 ב"דבר העורך", שבענין הפרנסה הקב"ה מזהיר שלא נאמר "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אמנם בענין כיבוש ארץ ישראל לא מצוינו אזהרה זו, כי מכיון שהקב"ה עושה ניסים כ"כ גדולים בכיבוש הארץ - לא עולה על הדעת לומר "כחי ועוצם ידי", וכל עיוור רואה שזה נעשה בכח הקב"ה.